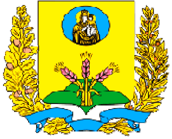
Дняпроўская СТРОМА

№ 10 кастрычнік 2012 г.

Выдаецца з мая 2012 г.

ЛІТАРАТУРНА - МАСТАЦКІ І ІНФАРМАЦЫЙНЫ БЮЛЕТЭНЬ
МАГІЛЁЎСКАГА АДДЗЯЛЕННЯ ГРАМАДСКАГА АБ'ЯДНАННЯ «САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ»

САЮЗ АФІЦЫЙНА

Пасяджэнне суполкі : кастрычніцкія знаёмствы

21 кастрычніка 2012 года адбылося чарговае пасяджэнне Магілёўскага аддзялення Саюза беларускіх пісьменнікаў. На сустрэчу з сябрамі СБП былі запрошаны вядомыя магілёўскія літаратары Мікалай Емельянаў і Віталь Еўмянькоў, якія пазнаёмілі прысутных са сваёй творчасцю.

Алена Асмакоўская ўважліва слухае Мікалая Емельянава

Мікалай Кірылавіч Емельянаў расказаў пра свой жыццёвы шлях, які быў пазначаны вялікай педагагічнай

Мікола Яцкоў і Яраслаў Клімуць

Алена Лаўранцова і Аляксей Карпенка

Таццяна Барысік

Тамара Аўсяннікава

дзейнасцю, пра тыя хвіліны творчасці, якія з'яўляюцца і забіраюць нераўнадушнае сэрца ў свой палон. Далей М.Емельянаў прачытаў некалькі сваіх вершаў з розных паэтычных зборнікаў, якіх у яго даволі багата. І выказаў пажаданне быць у шэрагах нашага Саюза беларускіх пісьменнікаў.

Віталь Еўмянькоў

Віталь Іванавіч Еўмянькоў – навуковец, літаратуразнаўца, кандыдат філалагічных навук – распавёў прысутным пра свае творчыя погляды, навуковую працу ў галіне вывучэння літаратурнай спадчыны Адама Міцкевіча, адкуль і пайшлі парасткі творчага асэнсавання беларускіх гістарычных рэалій. Менавіта гэтыя рэаліі і падштурхнулі В.Еўмянькова на стварэнне гістарычнага рамана *"Успаміны ваяводы, або Пялёсткі белай ружы: шляхецкая гавэнда"*. Ёсць далейшыя планы, новыя мастацкія задумкі і ўпэўненасць у тым, што таемны працэс творчасці павінен няспынна працягвацца.

Удзельнікі пасяджэння мелі магчымасць задаць пытанні аўтарам, выказаць свае меркаванні. Напрыклад, Алена Асмакоўская адзначыла, што з "Успамінамі ваяводы..." пазнаёмілася яшчэ ў 2008 годзе, але і да сёняшняга дня знаходзіцца пад уплывам гэтай цудоўнай кнігі.

Тамара Аўсяннікава на падставе пачутага выказала меркаванне, што такое вось знаёмства з новымі творамі літаратараў – вельмі добрая з'ява. І гэта павінна зрабіцца традыцыяй на нашых пасяджэннях.

Старшыня аддзялення Мікола Яцкоў паведаміў, што ўзнавіліся стасункі з Уладзімірам Майсеевічам Ліўшыцам – магілёўскім літаратарам і гісторыкам, сябрам Саюза беларускіх пісьменнікаў, які зараз жыве ў Ізраіле. У.Ліўшыц выказаў жаданне актыўна супрацоўнічаць з нашымі выданнямі і прапанаваў для публікацыі свае новыя творы.

Былі таксама разгледжаны некаторыя іншыя пытанні жыццядзейнасці Магілёўскага аддзялення СБП.

Св. інф. *Фотаздымкі А.Яцковай.*

З ЮБІЛЕЕМ, ЗЯМЛЯК!
Валерыю Казакову - 60

Наша даведка

Валерый Мікалаевіч КАЗАКОЎ нарадзіўся 26 кастрычніка 1952 г. на станцыі Раста (вёска Гарбавічы) Чавускага раёна Магілёўскай вобласці. Палкоўнік запасу. Ваяваў у Афганістане і Чачне. Працаваў у Савеце бяспекі Расійскай Федэрацыі, Адміністрацыі Прэзідэнта РФ. Саветнік Расійскай Федэрацыі. Узнагароджаны трыма ордэнамі і дваццаццю медалямі. Працуе памочнікам прадстаўніка Прэзідэнта РФ у Сібірскай федэральнай акрузе. Старшыня Савета Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Расіі". Літаратар. Член Саюза беларускіх пісьменнікаў. Член Саюза пісьменнікаў Расіі. Жыве ў Маскве.

В.Казакоў у Магілёўскай Ратушы.
12 верасня 2012 г.
Фотаздымак М.Яцкова

Ад першай асобы :

Мне здаецца, што сапраўдная літаратура – яна заўсёды рэалістычная, а значыць, і жыццесцвярджальная. Каб напісаць, да прыкладу, "Узнятую цаліну", гэтую цаліну трэба спачатку камусьці падняць. Які час, такія і пісьменнікі, такія і літаратурныя героі. Скажам, у Гогаля, Салтыкова-Шчадрына, Булгакава вы мала знойдзеце станоўчых герояў. Але ж трэба камусьці, як голасна заяўляў Маякоўскі, казаць "аб дрэні"…

(Заканчэнне на с.4)

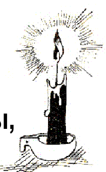
Валерий КАЗАКОВ
из книги «Философия звука»

БЫХОВСКИЙ БАЗАР

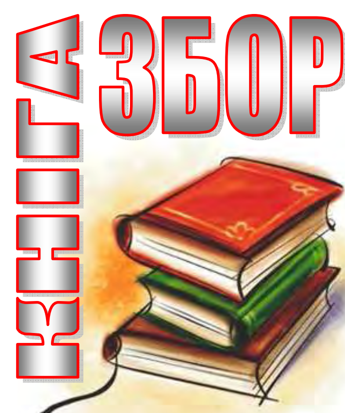
Обожание базара
и базарной суеты.
Осень, полная пожара,
и церковные кресты.
Звон бидонов и посуды,
крики, смех и суета.
Меж торговлею и чудом
вдруг разрушилась черта.
Театральные подмостки,
не сыграть вам ни за что,
как горластые две тетки
предлагают мне пальто!
Это все зовется – рынок,
старый рынок у Днепра.
Отдохнуть от магазинов
прихожу сюда с утра…

ДЕД НИКОДИМ

Отбухали комья земли,
отбряцали звонко монеты,
и серые тучи легли
на синее небо планеты.
Стоит заколоченный дом.
Сквозь сад золотого ранета
глядит на прохожих крестом
последнее дедово лето.
Нет деда, и внук – сирота.
Стою на знакомом перроне
поселка с названьем Реста,
где речки Рудея и Проня.
На старый рестянский погост
ведет грунтовая дорога.
Как труден,
как краток и прост
наш путь – от порога до Бога.

КНІГА ЗБОР

«Новы Час» • «Літаратурная Беларусь» • № 10 (74) 26 кастрычніка 2012 г.

ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ

Выпуск №10 (74) (кастрычнік)

"Літаратурная Беларусь" 26 кастрычніка 2012 года змясціла апавяданне Валерыя Казакова "Пара! Пара!", якое будзе цікава не толькі прыхільнікам прыгожага беларускага пісьменства, але і ўсім тым, хто жадае яшчэ раз пагартаць старонкі незабыўнай магілёўскай гісторыі...

АПАВЯДАННЕ

ПАРА! ПАРА!

Валерый КАЗАКОЎ

Бяда, як і шчасце, прыходзіць нечакана.

Стары Трафім абыякава глядзеў на маскоўскіх стральцоў, якія аблюбавалі яго дом для сваіх штоночных папоек і цяпер згрудзіліся вакол шырокага стала. Падслепаватыя каганцы і тоўстая васковая свечка, прыладжаная пасярод стала, абстаўленага рознакаліберны́мі бутлямі, чаркамі і небагатай ежай, толькі злёгку асвятлялі твары. Калматыя, барадатыя, у дзіўных, падобных на бабскую адзежу, халатах чужынцы адкідвалі на сцены доўгія страшныя цені.

«Як чэрці павылазілі з апраметнай, — ахінуўшы сябе хросным знакам, падумаў Трафім, загортваючыся ў доўгі залатаны авечы кажух. — І калі ж ты, Гасподзь, звядзеш гэту пошасць з зямелькі нашай? Амаль сёмы год няма супакою. Вунь людзі баюць, што за сценамі горада ні сялян, ні жылля, ні быдла на дзясяткі вёрстаў не адшукаеш. Сабакі здзічэлыя гойсаюць, ды крумкачы па папялішчах косткі людскія носяць. Божа, Божа, за што ж мне ўсё гэта бачыць наканавана і трываць? Учорась вечарам стругі прыплылі з-пад Шклова. Стральцы і чаркесы ўсцешыліся, кінуліся да Дняпра: думалі, пехацінцы царскія падаспелі, аж не — у ладдзях свінец, ядры, пораху крыху, а астатняе ўсё — палонныя, палонныя. Падняпроўе ўсё ўжо даўно спусцела, дык яны цяпер гарадзенскіх, віленскіх і полацкіх людзей ловяць, як звяр'ё, дзясяткамі вяроўкамі вяжуць і — у стругі, у стругі, а ад нас па гасцінцы на Мсціслаў, Смаленск і далей, у бязмежную Масковію. Вязняў гоняць па дарогах, як скаціну, хворых і нямоглых кідаюць у прыдарожных канавах здыхаць. А адзінаверцы ж, праваслаўнымі сябе называюць, у цэрквы ходзяць, каюцца, прычашчаюцца. — Трафім уздыхнуў. — Ох, грахі, грахі нашыя, колькі гэта яшчэ будзе доўжыцца?» — стары павярнуўся да сцяны і, не адчуўшы цяпла ў сваім высушаным працай і часам целе, пагрузіўся ў чулую дрымоту.

Трафімаў дом быў прасторны і відны, на высокім каменным падмурку, які ўзвёў яго прапрадзед, а можа і хтосьці з яшчэ далейшых продкаў, — цяпер хіба згадаеш? Род іх, як гаварылася ў сямейным паданні, ужо стагоддзі з два займаўся зброевым рамяством, а праз тое меў павагу ў людзей і добры дастатак. Дом ганарліва стаяў напачатку вуліцы, якая паката ўздымалася да цэнтра горада ад Ветранай вежы. На першым каменным паверсе і ў глыбокіх склепах былі збройніцы-майстэрні, невялікая кузня, кладоўкі, сляпыя каморкі працаўнікоў. Адмысловым гонарам гаспадароў было прасторнае склепавае памяшканне з шырокім дубовым сталом пасярэдзіне, што служыў і для арцельнай работы, і для цэхавых трапез, тут жа, у куце, была складзена з дзікага каменю велізарная печ, якая мела, апроч кузні, свае мяхі. Нешырокія спічастыя вокны давалі досыць святла, а ў выпадку ліха служылі нядрэннымі байніцамі. Да прыходу маскавітаў гаспадарка Трафіма лічылася заможнай, а сам ён як таварыш майстра зброевага цэха быў вядомым месцічам і не раз выбіраўся лаўнікам пры магістраце.

Дзецьмі іх Бог не пакрыўдзіў, паслаўшы чатырох сыноў і пяцёра дачок. Два сыны і тры дочкі жылі асобна, перадапошні, Бронька, папёр у дурства, не стаў вучыцца сямейнаму рамяству, а з дзяцінства здружыўся з кніжкамі, перайшоў у унію і падаўся ў далёкую Еўропу вучыцца аж у саміх універсітэтах. Па рэдкіх лістах ды пераказах знаёмцаў выходзіла, што выбіўся Браніслаў у людзі, важнай птушкай стаў — і служыць сягоння ледзь ці не пры самім гетмане Сапегу. Астатнія сыны, два зяці і пяць унукаў усе пры радавой справе засталіся. І ўсё б добра, калі б не вайна. У былыя ж часы любая баталія толькі прыбытак у дом несла, а цяперашняя ўсё падчыстую вымела і па белым свеце раскідала. Няма ні дастатку, ні сямейнікаў, ды і самога дома, бадай, няма, верхняя драўляная частка амаль выгарэла яшчэ напачатку вайны, калі Магілёў, які здаўся без бою, рабавалі наваяўленыя вызваліцелі.

Цар Аляксей Міхайлавіч якіх толькі выгодаў месцічам за добраахвотную здачу фартыфікацыі не прапаноўваў, а як толькі Магілёў браму адчыніў, паддаўшыся і царскім абяцанкам, і ўгаворам папоў, і падмётным лістам шалапутнага Касцяна Паклонскага, дык ужо ўсяго спаўна сербануў. Бадай, за год застаўся Трафім адзін. Старэйшага ўнука і аднаго з зяцёў звёў пад Чавусы ў казакі ўсё той жа Паклонскі, якога Масква ўмасціла чынам палкоўніка і якому за здраду аддала ў валоданне амаль усё наваколле. А месяцы праз чатыры і зусім бяда грымнула, бяда ж па адной не ходзіць. Пакуль Трафім адлучаўся па справах да кума ў Шклоў, маскавіты з татарамі ўшчэнт абрабавалі дом, а ўсю сям'ю з бабамі і малымі дзеткамі вывелі кудысь пад Яраслаўль у рабства. Ці бачыш ты: Русі вялікай надта майстравыя патрэбныя! Балазе суседзі дом датушыць паспелі, хоць каму ён цяпер патрэбны, дом гэты? Кінуўся было агаломшаны стары да япіскапа Ермалая, заступніка і апошняй надзеі, тым больш, што для ўладыкі ён быў не апошнім чалавекам. Колькі ад сябе ды і ад усяго цэха ён у архірэйскія пакоі дабра і грошай перанасіў! Ды куды там! Назваў яго правялебнейшы «літоўскім чалавекам» і параіў ісці з чалабітнай да ваяводы Войкава, а то і да самога Шарамецьева, маўляў, абодва будуць сёння на абедні. Не атрымалася з чалабітнай: ні ў храм, ні ў якое іншае месца, дзе бывалі ваяводы, яго не пусцілі, а гналі сілком з мацюгамі ды кухталямі.

Паступова звыкся Трафім са сваёй бядой ды яшчэ і Богу дзякаваў, што дачок ды ўнукаў у палон звялі. Можа, яны там хоць неяк у жыцці ўладкуюцца — усё ж лепш, чым трываць гвалт ад п'янай салдатні і казакаў Залатарэнкі. Ліха на іх! А маскалі лютавалі, асабліва калі ім хто хвост прышчамляў. Пасля іх зверстваў душу раздзіралі сумневы: ці людзі гэта? Ці Божае аблічча носяць на сабе? А самым цяжкім было стаяць з імі ў царкве і глядзець, як яны замілавана каюцца, замольваючы сваю нялюдскасць. Некаторыя прама перад царквой рукі ад крыві снегам абцяруць — і на абедню, ды яшчэ і да Чашы наравяць першымі падысці. Гады з тры ўжо Трафім у царкву не хадзіў. Тут, у сябе ў склепе, бажніцу збудаваў і маліўся, нібы раскольнік які.

З год як панадзіліся да яго на пажарышча хадзіць п'янстваваць стральцы. Спачатку страшна было, ды сцярпеўся. Так ужо ўладкаваны, відаць, чалавек, што да ўсяго прывыкае, і як бы дрэнна ні было, страх ад таго, што можа быць яшчэ горш, прымушае трываць нетрывальнае. Здзічэлыя, нямытыя і заўсёдна п'яныя ваякі не звярталі на яго ніякай увагі, толькі часам піхалі палкамі і гналі распальваць печ, балазе дровы ўсё яшчэ былі побач, на другім паверсе. Затое раніцай, калі няпрошаныя госці выбіраліся прэч, на стале заставаліся аб'едзіны, а то і пару глыткоў выпіўкі. Старому гэтага хапала.

Трафім пачуў, як завыла ў коміне і гучна загрукала напаўадарваная аканіца. Першая лютаўская ноч выдалася марознай і ветранай. Не чакаючы кухталёў ад гагатуноў-ратнікаў, стары вылез са сваёй нары і, шорхаючы стаптанымі буркамі, паплёўся па дровы.

«Ну, пачакайце, будзе вам хутка, о-ой будзе!», — падумаў і спалохаўся: а што, калі праклятыя пачуюць яго думкі.

Дровы заняліся хутка і весела затрашчалі ў астылай печцы.

— Гэй, польскае быдла, падзі сюды, — павярнуўшыся да яго, пазваў маладзенькі стралец, відаць, з нядаўна прыбылых. Бачачы, што стары ніяк не рэагуе на яго загад, хлапчына, гучна ікнуўшы, пачаў выбірацца з-за стала.

— Суніміся, галуба, стары глухі, ды і не паляк ён! — пляснуўшы напарніка па плячы і ўсаджваючы на месца, прамовіў служака Арэфій, які гады з чатыры невылазна служыў у крэпасці і, відаць, з гэтым ужо звыкся. Часам, напіўшыся, ён плакаўся Трафіму на сваю горкую долю і прасіў пахаваць па-людску, калі яго заб'юць у гэтым чужым і не патрэбным яму горадзе.

— А хто ж ён? — працягваючы ікаць і ўсё яшчэ косячыся на старога, здзівіўся навабранец.

— Літвін, такі ж праваслаўны чалавек, як і мы з табой.

— Як праваслаўны? Бацюшка нам у Смаленску казаў, што яны ж усе каталікі і жыды, а сапраўдныя хрысціяне ёсць толькі мы, маскоўскія...

— Ды кінь ты яго, — перабіў навабранца старажыл, — збрахаў твой поп! Давайце-ка, дружа, лепш вып'ем! Пагана на душы, ой, братцы, пагана. Штось не так, не так, чуе маё нутро. Здаецца, здрада царовым людзям спее. Ужо занадта рахманымі апошнім часам зрабіліся гараджане, нават завадатары ў астрогу буяніць перасталі. Не на добрае гэта, эх, не на добрае.

— Досыць каркаць, Арэфа! Зацішша на вайне. Войска вялікага паблізу нямашака, хіба што шышы па лясах гарэзяць, дык яны ў горад не сунуцца. Куды ім з іх рагацінамі! А мяшчане прыцішэлі, дый іх, здэцца, ужо і не засталося ў горадзе, пасеклі ды і павыводзілі. Дык нечага тут дарэмшчыну гнаць. Як яно там, на Русі? Вось адседзімся да вясны, а там і дадому, можа, адпусцяць хоць на месячышка. Вось за энта давайце, братцы, і вып'ем.

Трафім ад пачутага ледзь было не ссунуўся ў агонь. «Няўжо хто з месцічаў пратрапаўся? Калі так, ох і бяда будзе, лютай будзе бяда», — асцярожна зірнуўшы на балёўнікаў, стары нічога асаблівага ў іх паводзінах не заўважыў. П'яныя як п'яныя. Падкінуўшы пару паленаў, ён паплёўся ў свой закутак. Загарнуўшыся ў аўчыну, пачаў уважліва ўслухоўвацца ў хмельную гутарку, а ў галаве круцілася і круцілася адна і тая ж думка: «Вядома, цяжкая штука — такое доўга трымаць у сакрэце, усякаму платок на раток не накінеш, ды і розуму свайго не прышыеш. Амаль усе дарослыя месцічы ўжо з месяц ведалі, што дзясятага лютага па закліку бурмістра Лявановіча належыць расквітацца з маскоўскім гарнізонам. Зачыніць браму і падняць над ратушай сцяг Вялікага Княства Літоўскага. А там будзь што будзе — ужо лепш, чым спакойна чакаць, пакуль цябе зарэжуць як барана ці як пакорлівае быдла адвядуць у рабства».

Трафім быў адным з завадатараў гэтай рызыкоўнай справы, і п'яныя страхі стральца не на жарт яго ўстрывожылі.

«Трэба б раніцай перамовіцца з Язэпам ды з надзейнымі сябрамі. Упускаць такога шанцу нельга. На шаленства нашыя памяркоўныя рашаюцца рэдка, а калі рашаюцца, то зваротнага ходу не даюць», — стары асцярожна рассунуў дошкі свайго лежака і намацаў прахалодны тронак цяжкай баявой сякеры, надзейнай і вернай зброі, якая паступова выцясняецца мушкетамі і ручніцамі. Блізкасць зброі супакойвала, сэрца загрукала раўней і, як яму здалося, не так гучна. Неўзаметку прыйшла і хісткая дрымота.

Стральцы так упіліся, што нават не пайшлі раніцай на вежу дэманстраваць начальству сваю службовую стараннасць. Трафім спяшаўся падзяліцца сваімі засцярогамі з таварышамі. Схаваўшы пад адзежай кароткі корт, ён з пагардай абышоў прыснулых вакол печы ваякаў, спыніўся ля згрувашчаных у куце стрэльбаў. Сцярожка азірнуўся, і раптам быццам штосьці знутры яго піхнула. Стары нагнуўся да зброі і прафесійна, як і належыць майстру-збройніку, выпстрыкнуў з замкоў крэмніі. Хвілю падумаўшы, ён сунуў пяць абцягнутых у метал каменьчыкаў у печ — збоку ад агня. Дасведчаныя рэйтары часта ўвосень ці зімой выцягвалі са сваіх мушкетаў крэсіва і клалі ў сухое месца — каб падсохла. Так што калі хопяцца і накінуцца на яго, можна будзе паказаць і як-небудзь адкруціцца. Дзед яшчэ раз зірнуў на ворагаў і выйшаў вонкі.

Раніца выдалася найзіхоткай. Застуджанае ветрам сонца здавалася крывава-чырвоным, як на змярканні, і з відавочнай неахвотай вылазіла на неба са сваёй задняпроўскай марознай далечы. Апусцелы горад пачынаў патроху ажываць. У цэрквах дзячкі забілі ў біты. Званы, гонар мясцовых вернікаў, «вызваліцелі» даўно ўжо паздымалі са званіцаў і парасцягвалі па сваіх надзелах. Крыху збоку выбітымі вокнамі змрочна глядзеў на белы свет абадраны касцёл, далей, у глыбіні, сярод невысокіх хацінак абкуродымленымі руінамі груваслілася сінагога. Габрэяў у горадзе не засталося ні душы. З дзясятак пахрысцілі, ды і тых пасля татары кудысь звялі, а астатніх, з дзецьмі і пажыткам, са згоды месцічаў выперлі за гарадскія сцены, а дзесьці ў пячорскіх лясах іх усіх да аднаго парэзалі запарожцы. Грэх цёмнай плямай лёг тады на душы многіх магілёўцаў.

Трафім шкандыбаў па родным горадзе. Ён любіў свой кут, ведаў яго з усіх бакоў. У горада, як і ў чалавека, ёсць у жыцці і дрэннае і добрае, ёсць і сваё патаемнае, а часам і ганебнае, глыбока схаванае і не ўсякаму бачнае. Людскі пагалас менавіта яго далёкаму продку прыпісвае хітрасць з замкавымі сценамі. Люд вакольны здаўна быў цалкам майстравым, аддаваў перавагу гандлю, а не вайне. Спакон нават бедня́кі ў Магілёве ў лапцях не хадзілі — хоць у худой, але ў скуры шыбавалі Трафімавы землякі па грэшнай зямлі. Ад ліха наравілі адкупіцца, у магістраце нават адмысловы куфар з хабарам меўся. А са сценамі — Трафім усміхнуўся ў доўгія, абвіслыя, ужо схопленыя густым інеем вусы — пацешная выйшла гісторыя.

Цяпер ужо толкам ніхто і не ўспомніць, калі гэта было, можа, пры Баторыі, а можа, і раней, аднак надышоў час ладзіць новыя сцены. Старыя і пагнілі, і ворагамі пабітыя, сорам, словам, а не гарадская фартэцыя. Доўга ў магістраце раіліся-спрачаліся: з чаго, а галоўнае, за якія такія грошы ўсю работу выканаць. Вось тады яго продак са сваім сябруком і кумам, мясцовым ганчаром, узяліся за месяц абнавіць палову галоўнай сцяны, што над Дняпром ішла. Радцы пагалёкалі-пагалёкалі, але грошай далі, прыстрашыўшы, што калі не выканаюць зарок, утрая з іх спагоняць. Кум з кумам нанялі талаку, рассялілі яе за сцяной і задумалі працу, якая кіпела і дні, і ночы. Што яны там тварылі, месцічам было невядома, але гліны і камянёў плоскіх вазілася ўдосталь, а да канца тэрміна па начах на сцяне пачалі салому і галлё паліць. Напачатку народ палохаўся, у звон біў, ці жарт: полымя над горадам стаіць. Па ваколіцы чуткі папаўзлі ліхія, што над Магілёвам нейкія невядомыя сілы па начах агні паляць і душы хрысціянскія губяць. Тут ужо не да жартаў, а кум з кумам толькі ўсміхаюцца ды народ на сцены ні з аднаго, ні з другога боку не пускаюць.

Аднак прыйшоў час паказваць зробленае. Месцічам, хто хацеў, прапанавалі спусціцца ўніз, да Дняпра, а ўвесь магістрат на чале з бурмістрам размясцілі на вялікай ладдзі і перавезлі ажно на Лупалаўскі бераг. Падалі майстры каманду, зваліліся лядачыя рыштаванні і кволыя памосты, і адкрылася ўсім выдатная белая сцяна непрыступнай цвержы. Загудзеў народ, зажагнаўся, укленчыў. Папы пра д'яблавоціну загундосілі, а кумаўі-паплечнікі стаяць ды ўсміхаюцца. Магістрат запатрабаваў тут жа на сцяну ісці. Пайшлі малым кругам, япіскапа з ксяндзом прыхапілі. Аказалася, майстры старую сцяну падлаталі, знадворку глінай абмазалі, плоскія камяні ў яе для выгляду ўмуравалі, абпалілі, як гаршчок, а зверху вапнай пабялілі. Вось і выйшла што ні на ёсць першакласная цытадэль. Параіліся гарадскія старэйшыны і вырашылі: далей такім жа чынам абнаўляць сцены, пакуль

ПРОЗА

у казне грошай на сапраўдныя не назапасіцца. Духавенства паведаміла народу, што не д'ябальская гэта справа, а промысел Божы, які і беражэ места нашае.

Колькі тыя сцены прастаялі, якія беды сваім выглядам адпудзілі, аднаму Богу вядома.

«Чагой-та гэтая старая байка мне ўзгадалася? Былі б унукі дома, ім бы распавядаў, а то вось сам сабе, як прыдуркаваты, байкі баю, — Трафім спыніўся ля карчмы, што насуплена стаяла на рынкавым пляцы. Рэдкія гандляркі, прытоптваючы на марозіку, раскладвалі свае тавары, у асноўным ежу і саленні. — Так, змізарнеў рынак, як і ўвесь наш падняпроўскі край!» — і дзед, з прыкрасцю піхнуўшы дзверы, увайшоў у некалі самую вядомую ў горадзе піцейную ўстанову.

У кожнай рэчы, у кожным доме жыве нейкая невядомая сіла, што ідзе ад іх гаспадара. Трафім гэта добра ведаў па сваёй майстэрні: абрабаваная, апаскуджаная маскавітамі, яна працягвала жыць сваім ранейшым жыццём, толькі стаілася, ці што. А вось прасторная Лейбавая карчма пасля смерці гаспадара пазбавілася гэтай сілы і дажывала свой век непрыкаянай цагельняй, як ні намагаўся даць ёй новае жыццё Яўген, шустры невялічкі чалавек з прышлых. У карчме было чадна і накурана. Салдатні раніцай тут ніколі не бывала, таму змоўшчыкі аблюбавалі гэтае месца для сваіх кароткіх сустрэч. Калі Трафім выплыў з белай марознай пары, людзі за сталом павярнуліся да яго, а бурмістр Язэп Левандовіч, які датуль штосьці гугнеў, замоўк і прысеў.

— Дык гэта ж Трафім... Заходзь, браце, якія ў цябе весткі? — падаў голас Рыгор Аскоўскі, пасоўваючыся на лаве. — Ідзі ўжо, садзіся сюды.

— Пан Бог у хату! — прывітаўся з усімі збройнік і прысеў ля Рыгора, папярэдне скінуўшы з сябе драную аўчыну.

— Бурмістр асцерагаецца, як бы наша задума раней тэрміну не раскрылася, — патлумачыў Трафіму сусед.

— Вось і я пра тое ж спяшаўся вам распавесці, — узняўшыся, пачаў стары. — Сёння ў мяне зноў стральцы пілі...

— Ды каб яны ад гэтай гарэлкі сінім агнём згарэлі! — стукнуў са злосцю кулаком па стале Сымон-шорнік, у якога тыдні з два назад абпітыя стральцы на пацеху згвалцілі старую цешчу, і тая, не сцярпеўшы ганьбы, павесілася ў лазні.

— Трымайся, Сымон, нядоўга ўжо засталося, — паспрабаваў хтосьці супакоіць гарбара.

— Ну і што там стральцы? — спытаў Левантовіч.

— Ды нічога асаблівага, толькі вось стары Арэфа па п'яні пачаў балбатаць аб тым, што нешта няладнае задумваецца ў горадзе, маўляў, чуе ён гэта сваім паганым нутром, што вельмі ўжо мы ціхімі сталі, а вязні і тыя буяніць ды хлеба патрабаваць пераста...

У гэту секунду Трафімаў аповед перапыніў страшны, немы жаночы крык. Народ, ускочыўшы з месцаў, кінуўся да дзвярэй і высыпаў на пляц. Амаль насупраць карчмы, на ўтаптаным снезе маладая баба, па-звярынаму выючы, спрабавала скрываўленымі рукамі запіхнуць назад у сябе вываленыя вонкі ўнутранасці і яшчэ штосьці, што варушыцца ў празрыстым шэрым пухіры. Побач стаяў здаравенны стралец у брудна-чырвоным каптане і выціраў крывую арабскую шаблю аб закарэлы падол. Пухір лопнуў, і, перакрываючы ўвесь гвалт, на марозным лютаўскім пляцы закрычала дзіця. І гэты крык заўчаснага жыцця перапоўніў чару людскога цярпення!

Пабялелы Левантовіч ледзь чутна прашаптаў умоўленыя словы: «Пара! Пара!».

У хуткім часе гэтае слова, загудзеўшы грозным набатам, абляцела-абудзіла горад; гарадскі галава, як заведзены, бегаў па вуліцах з доўгім недарэчным мячом у руцэ і ўсё выкрыкваў асіплым голасам адно адзінае слова: «Пара! Пара! Пара!».

Па загадзя вызначаным плане Трафіму належала ісці да арсенала, каб дапамагчы народу разабрацца са зброяй. Іншыя павінны былі бегчы да турмы, каб перабіць варту і выпусціць палонных, сярод якіх было нямала ваяўнічай шляхты. Горад кіпеў.

— Трафім! Трафім! Ды не круці ты галавой, тута я. Ідзі, памажы. — Не адразу стары збройнік зразумеў, адкуль покліч. Аказалася, родзіч яго, Адам, расчыніўшы насцеж уваходныя дзверы, крычаў яму з цёмных сенцаў.

— Што там у цябе здарылася? Ці шмат ад мяне, старога, дапамогі?

— Ты гэта... — матнуў галавой Адам, — ідзі зірні, ці таго мы іх?..

Трафім успомніў, што Адаму нядаўна прызначылі на пастой двух стральцоў.

— А чаго ж сам не зірнеш?

— Ды баюся штось. Ты ж ведаеш, я мерцвякоў страх як баюся.

— А забіў як?

— Ды шылам ён іх, як парсюкоў, закалоў, яны нават і рохнуць не паспелі, — адказала замест мужа яго жонка, замотваючы ў анучу доўгае вострае шыла з вялікім медным кольцам на канцы. — Такую прыладу спаганіў, чым цяпер быдла біць будзеш?

Два нябожчыкі нібы спалі, ні крывінкі вакол, ні змятых барацьбой пасцеляў. Толькі невялікая чорная дзірачка з засмяглымі па краях кропелькамі крыві выдавала месца, праз якое ў сэрца ўвайшла смерць.

— Ну што... таго? — чамусьці шэптам спытаў сусед.

— Мярцвей не бывае.

— Чуеш, а хто іх хаваць усіх будзе? Гэта ж якую процьму народу мы сёння перабілі!

— Ды ўжо... Можа, тысяч з пяць, а мо і больш, — адказаў Трафім і падаўся далей.

Шмат маскоўскіх ратнікаў у гэтую раніцу так і не прачнуліся, астатніх жа месцічы гадзін за пяць пакаралі смерцю, як і дамаўляліся, у палон нікога браць не сталі. Выключэнне зрабілі толькі для ваяводаў Сямёна Гарчакова, Мацвея Палуэктава ды камандзіра стральцоў Сафона Чэкіна, якіх, па патрабаванні шляхты, разам з непрыяцельскімі харугвамі адправілі да караля Яна Казіміра. Цяжкім выдаўся дзень.

Трафім вяртаўся ў сваю будку позна. Горад радаваўся і святкаваў перамогу, пасля гэтулькіх гадоў знявагаў і скрухі па ўсім Магілёве гуляла бязмежная радасць. Колькі ворагаў было зрынута ў гэты дзень, ніхто лічыць не стаў, ды і не трэба было гэта. Пакараўшы смерцю зло, шмат жыццяў збераглі. Вестка пра подзвіг месцічаў паляцела нябачнай маланкай па навакольных гарадах і весях. Не заўтра, дык пазаўтра яна мусіць дасягнуць абедзвюх варагуючых сталіцаў. «Вось і добра, — думаў стары збройнік, — можа, і мае там у сваіх туляннях пацешацца за землякоў. А то, глядзіш, Бог злітуецца і дасць яшчэ гадкоў колькі жыцця, можа, і перамогу ўбачыць давядзецца...» — стары піхнуў дубовыя дзверы свайго жытла. Яны былі замкнёныя знутры.

— Што за халера... — Трафім паставіў на снег невялікі вузельчык з ежай, якой пажывіўся ў ратушы, і з сілай піхнуў дзверы плячом. Тыя адчыніліся, і яго сілай уваладаклі ў цемру майстэрні.

— Так, а вось і наш дзядок з'явіўся, — падносячы каганец да Трафімавага твара, прамовіў Арэфа. — Ты куды, гніда, крэсівы схаваў? — здаравенны кулак вухнуў у твар.

«Вось гад, былі б зубы — выбіў бы да чортавай кумы...» — падумаў стары, глытаючы салёную ад крыві сліну, і агледзеўся. У прасторным пакоі яблыку не было дзе ўпасці, вакол стаялі, сядзелі, выглядвалі з бакавух маскавіты.

— Ды колькі вас тут набралася?.. — шчыра здзівіўся стары і знепрытомнеў ад моцнага ўдару ў галаву чымсьці цяжкім.

На халоднай, запляванай падлозе Трафім хутка ачуўся, але працягваў ляжаць, не падаючы прыкметаў жыцця.

— Ваша міласць, не надыць спяшыць. Хай бунтары супакояцца, добранька адзначаць перамогу ды і спачываць сабе з мірам улягуцца, — пераконваў кагосьці Арэфа, — вось тады мы і рушым, да брамы вось усяго нічога...

— Вежы трэба падарваць, усё ў шчэпкі! Я яшчэ сюды вярнуся, яны ў мяне за ўсё адкажуць! Гады!

— Адкажуць, барын, адкажуць! І вежкі рванём! Пораху ж там — дзякуй богу! Толькі вы пакуль не крычыце, а то няўрокам кажучы...

— Старога прыдушыце, каб чаго не выкінуў.

— Не, бацюшка барын, дадушыць мы яго заўсёды паспеем, а перш ён нам яшчэ паслужыць, і дарожку пакажа, і перад царом пра здраду гарадскую распавядзе. Ён вушлы старычына.

— Глядзі, сукін сын! Што не так — тры скуры спушчу.

— Нават не турбуйцеся, барын, усё будзе як найлепш, — адказаў ялейным галаском Арэфа і, дачакаўшыся, пакуль начальнік адыдзе, пазваў: — Гразь, Мікіта, ходзь сюды. Цягніне гэтую падлу ў склеп, там дзесьці справа, здаецца, дзверына ёсць. Толькі не паламіце дзеда, ён жывым і цэлым патрэбен.

Стральцы, не спяшаючыся, зацягнулі Трафіма ў заваленае хламам падзем'е і, прымастаколіўшы ля нейкай разбітай скрыні, ужо збіраліся ўздымацца назад, як, шчыльна прычыніўшы дзверы, да іх са свечкай у руках спусціўся ўсюдыісны Арэфа.

— Значыць так, малойцы, як дамо драпака і будзем ужо за горадам, барына ў расход. Ціха так спаткнуўся і шыю скруціў, хто там, у цемры ды мітусні, разбярэ. Дзеда ж беражыце больш, чым вока. Мне тут сёння пра яго сынка сярэдненькага шапнулі. Калі што якое — пагандлюемся. Гэй, дзед, ты ўжо даўно ачухаўся, я знаю. Ты гэта... на мяне не дзьміся, гэта цябе барын мушкетам па калгане гвазданку. Ён дрэнны. Будзеш мяне слухаць, мо і злітуюся, і па-людску пахаваю.

— Свечку пакінь, клапатун, а то пакуль бегчы надумаеш, мяне тут пацукі жыўцом згрызуць, — не ўздымаючы галавы, азваўся Трафім.

— Знай праваслаўную дабрыню, токі з агнём, глядзі, не балуй! — іржануў Арэфа і, прымайстраваўшы свечку на прызначаную дзеля гэтага палічку ля дзвярэй, выйшаў вон, і за ім глуха шоркнула завала.

Паляжаўшы хвілін з дзесяць без руху, нават не адганяючы асмялелых пацукоў, якія з вясёлым піскам ужо заснавалі вакол, збройнік прыслухоўваўся да падзеяў наверсе і абдумваў сваё становішча.

«Эх, боўдзілы, у ліцвіна са склепа хадоў гэтулькі, што да Вільні да раніцы дабрацца можна. Але бегчы мне не выпадае, ды і няма патрэбы. Вось, Трафім Зяноныч, а ты вечарам бедаваў, што ніводнага гусака маскоўскага на ражон не насадзіў. Вунь іх зверху колькі, можа, душ з трыццаць. Хоць адкуль у іх душа, з душой хіба бабу цяжарную па жываце шабляй секчы буш? Эх, Матка Боская Вастрабрамская! Не пагневайся на мяне за зробленае...»

Стары, хістаючыся, устаў, падпёр тоўстым калом дзверы, узяў свечку і пайшоў у далёкі кут свайго склепа. Пакорпаўшыся з крыху паржавелымі заваламі, ён адчыніў патаемную дзверцу ў суседняе памяшканне, застаўленае кадкамі з порахам. Калісьці гэты порах ён з сынамі цішком начамі катаў з гарадскога арсенала, куды вёў усімі забыты старадаўні падземны ход. А ў першыя дні акупацыі яны і зусім асмялелі, прыстойна цапнулі. Ужо і барышы палічылі. Але, бач ты, — як справа павярнулася... Праход гэты яны пазней ад граху далей падарвалі.

Полымя свечкі вагалася, вагаўся і Трафім. Ён ведаў, што самы страшны вораг рашучасці — думкі. Падняў свечку вышэй і, знайшоўшы вачыма пабітую кадку, падумаў: «Ну, вось, Арэфа, не атрымалася па-твойму, не ты мяне, а я цябе хаваю», — і паднёс да чорных зерняў жаўтлявае полымца...

Амаль чатыры стагоддзі мінула з тых часоў, усё забылася і сплыло ў зыбкае марыва бяспамяцтва, толькі праклён маскоўскага патрыярха Нікана як вышэйшая пахвала мужнасці грамадзян Магілёва дагэтуль вісіць над горадам.

26 кастрычніка вядомаму пісьменніку і грамадскаму дзеячу Валерыю Мікалаевічу КАЗАКОВУ спаўняецца 60. Сонечна жадаем яму травеньскага здароўя, ліпеньскай радасці, кастрычніцкага багацця і штогадовага натхнення!

З ЮБІЛЕЕМ, ЗЯМЛЯК!
Валерыю Казакову - 60

(Заканчэнне. Пачатак на с.1)

Ад першай асобы :

Калі ж няма гераічнага ў рэчаіснасці, то і няма чаго яго шукаць у літаратуры. Той жа, хто спрабуе расфарбаваць і ілжыва паэтызаваць штодзённасць, хутчэй за ўсё фантаст або літхалуй. Сумленны літаратар павінен быць рэалістам.

Сёння куды ні глянь – натоўпы пісьменнікаў і паэтаў, толькі для іх пісьменніцтва хутчэй хобі, чым сэнс жыцця і дрыжыкі душы. Кажуць, калісьці Сталін на вершы аднаго з сваіх набліжаных напісаў: *«Калі ты такі дрэнны паэт, то які ж ты тады камуніст?»* Вялікую ролю ў стрымліванні гэтага згубнага патоку гуляў, як гэта ні дзіўна, Саюз пісьменнікаў. Так, так, той самы, і патрапіць туды па адной публікацыі ў раённай газеце было немагчыма. Былі літаратурныя крытыкі, былі заўсёды, нават пры самых пячорных парткамах, літаратурныя школы. Усе прафукалі, і былога ўжо ніколі не вярнуць. Сённяшнія саюзы пісьменнікаў – іх дзясяткі – хутчэй раз'ядноўваюць пісьменнікаў, чым аб'ядноўваюць. Гэта маё меркаванне, і я яго ўвесь час паўтараю. Разбегліся па нацыянальных норках, ды і там перагрызліся. І што ад гэтага выйграла літаратура, якая ў СССР была вялікай? Хто ведае сёння ў свеце, што там пішуць казахі, туркмены, беларусы, літоўцы? У Расіі не лепш: у сучаснай школе рускай культуры не вучаць, літаратуру вывучаюць амаль факультатыўна. Я выступаю за беларускую мову. Крыўдна, калі ў прыгожай і сучаснай сельскай школе на Брэстчыне не пачуеш ні аднаго слова на беларускай мове. Адмаўляючыся ад свайго, непаўторнага, мы непазбежна дэградыруем. Паспрабуйце сёння знайсці ў рускай або беларускай вёсцы сярод дваццаці - трыццацігадовых вяскоўцаў тых, хто памятае і выконвае народныя абрады земляробчага цыклу, хто верыць у сілу сакральных і магічных дзеянняў! І гэтая бяда не толькі наша. Але і тут я застаюся аптымістам, сапраўдную духоўнасць вёскі не забіў "прагрэс", сёння ёсць зрухі і ў пазітыў.

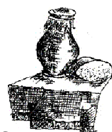

Тамара Аўсяннікава атрымлівае аўтограф ад Валерыя Казакова.
29.05.2008 г.
Бібліятэка імя.А.С.Пушкіна
г.Магілёў.

Талент – цяжкая ноша, і не кожны здольны яго несці, але лёгкага жыцця пісьменніку ніхто і не абяцаў. Таленту трэба дапамагаць, і ва ўсім свеце такая дапамога існуе: праз фонды, гранты, мецэнацтва, тэматычныя заказы і іншыя заахвочванні. Толькі нядбайнай дзяржаве не патрэбныя добрыя пісьменнікі. Рады, што ў Мінску захаваліся дзяржаўныя выданні і тоўстыя літаратурныя часопісы, якія апекуе дзяржава. *("СБ")*

Валерий КАЗАКОВ
из книги «Философия звука»

СТАНЦИЯ РЕСТА

***

Я помню хлеб,
что бабушка пекла.
Дышала печка хлебным жаром,
и этот дух над домом старым
вставал
и плыл к околице села…
И детских дум прозрачные ростки
тянулись к запаху, как к небу.
И небо наполнялось хлебом,
и мы росли,
как в поле колоски…

***

Роняет тихо листья осень
на тротуары мокрых дней,
и небо в фартуке проносит
косяк нестройный журавлей
над шпилем старого вокзала,
где детство глиняным свистком
меня в дорогу провожало,
махая
маминым платком…

***

Калитка, клен и старый дом.
Давно не топленые печи.
Икона над хромым столом,
из воска тоненькие свечи
вокруг распятого Христа
с венчальным маминым венком…
Так начинается Реста.
Здесь каждый шорох мне знаком.

***

Белеют деревянные кресты
на старом кладбище у речки.
Мои односельчане из Ресты
здесь обрывают путь конечный,
и прорастают вновь травой,
и крапивой
целуют руки,
когда я снова, сам не свой,
иду сюда
после разлуки…

***

От войны и до войны
Скачут белые скакуны.
В седлах мертвые седоки –
Про то говорят старики.
Скачет белая конница
За селом по околице...
Бабуля на образ молится...
Чур меня, белая конница…
Какая ж белая, бабушка?
Уж разбили когда беляков?
Белая…
Спи, лапушка…
…А утром вправду –
следы от подков…

Пра сваё

Вянок цыбулі

24 кастрычніка "Наша ніва" змясціла апавяданне Тацяны Барысік *"Вянок цыбулі"*. Адэлька, гераіня апавядання, – простая жанчына, якая пражыла бязрадаснае жыццё і на старасці засталася адна. Лёс такіх людзей часта прыцягвае ўвагу Тацяны і мне захацелася пагаварыць аб гэтым з пісьменніцай.

– Тацяна, ты пішаш пра людзей самых простых, людзей з самага нізу, людзей з досыць няўдалым, сумным лёсам, якіх хочацца пашкадаваць, паплакаць разам з імі… Чаму табе цікавыя менавіта такія людзі?

– А хто сказаў, што жыццё гэтай жанчыны няўдалае? Яно звычайнае. Іншае мала ў каго бывае.

– Чаму ж мала? Іншага колькі заўгодна.

– Я не бачыла.

– Вакол цябе толькі такія людзі? Таму ты пра іх і пішаш?

– Ёсць людзі, якія ўмеюць рабіць выгляд, што ў іх усё не так. А прыглядзецца…

– Я неяк спытаў у цябе, чаму ты пішаш пра цёмны бок жыцця. Ты здзівілася майму пытанню і сказала, што гэта не цёмны бок, гэта жыццё і ёсць.

– Так, яно такое і ёсць.

– І тады: навошта ты пішаш пра такое жыццё?

– Таму што пра гэтае жыццё, якое паўсюдна, пра гэтых людзей, якія паўсюдна, я не бачу на экранах тэлевізара, не чую па радыё, не чытаю ў газетах. Рэальнага жыцця там не ўбачыш, не ўчуеш. Паслухаеш-паслухаеш і падумаеш: няўжо гэта я такая звыродзіна? А я такая, як і людзі, пра якіх пішу. Таму пішу пра сваё…

Міхась БУЛАВАЦКІ.
(У аўтарскай арфаграфіі).

Таццяна Барысік і Міхась Булавацкі.

Клуб "Ардэзіт"
г.Магілёў
13.10.2012 г.

Фотаздымак Алы Яцковай.

17 кастрычніка споўнілася 89 гадоў з дня нараджэння Міхаіла Іосіфавіча ШУМАВА (Шульмана) вядомага магілёўскага пісьменніка, сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў, ветэрана Вялікай Айчыннай вайны.

"ДНЯПРОЎСКАЯ СТРОМА"
Літаратурна-мастацкі і інфармацыйны бюлетэнь
Магілёўскага абласнога аддзялення
ГА "Саюз беларускіх пісьменнікаў".
Распаўсюджваецца на правах
унутранай дакументацыі.

Адказны за выпуск -
Мікалай Адамавіч ЯЦКОЎ
Адрас: 213107 Магілёўскі раён, в.Брылі,
вул. Юбілейная 6 - 7
тэл. маб. +375293732886
e-mail: mikolabryl@gmail.com

Матэрыялы друкуюцца на мове аўтараў.
Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў.
Звярстана і надрукавана на ўласным абсталяванні.
Падрыхтавана да друку *31.10.2012 г.. 21.00.*
Наклад 50 асобнікаў. Распаўсюджваецца бясплатна.

